

A felvilágosodás

Lemmonier: Geoffrin asszony (1695-1777) szalonja

febr. 9-21:43

Feladat:

Ismertesse a felvilágosodás korának eszmevilágát! Mutassa be legfőbb gondolkodóit! Válaszában térjen ki az alábbiakra:

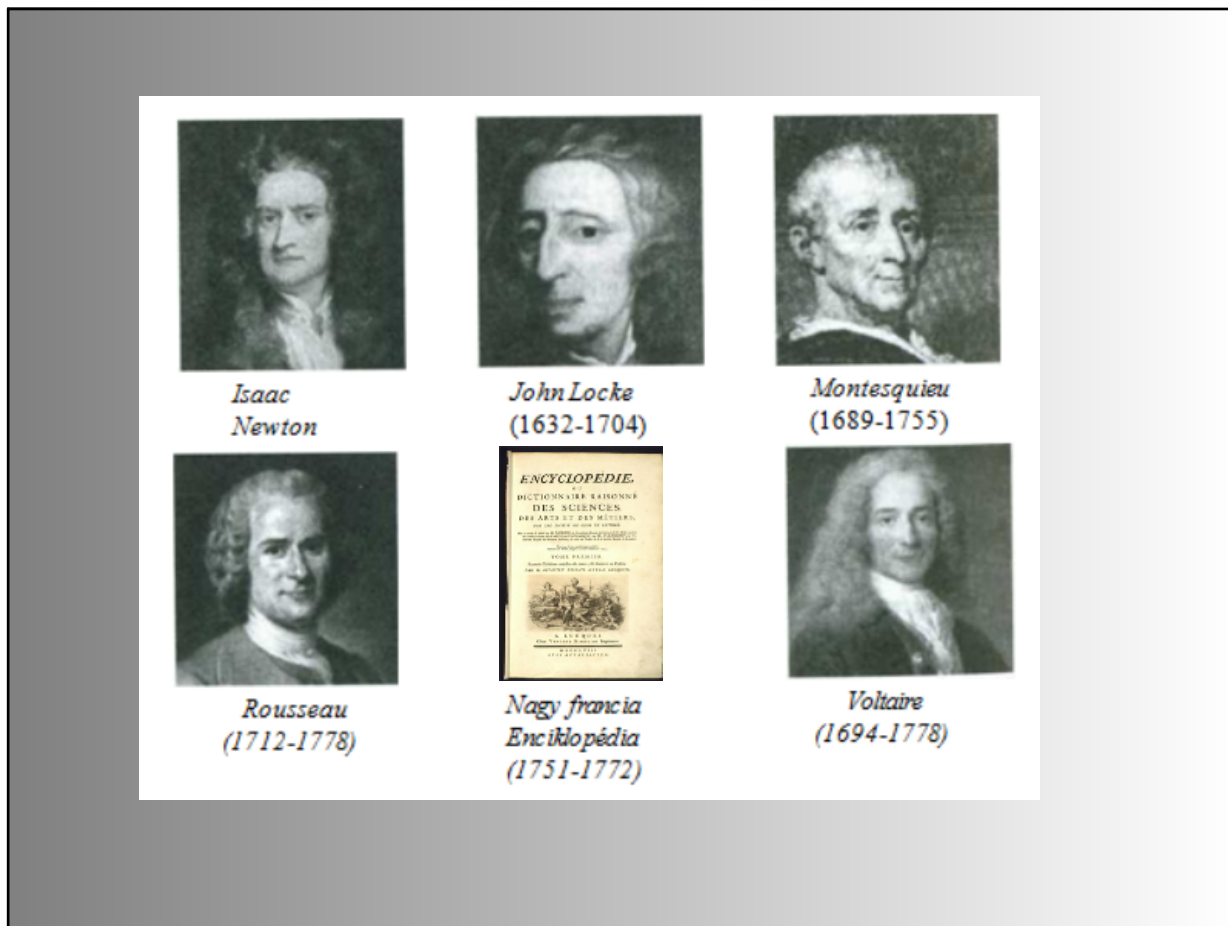
- A természettudományos világkép kialakulása a kora újkorban (XVI-XVII. század)
- A felvilágosodás alapvető szellemi irányzatai, legfőbb képviselői és eszméi
- A francia felvilágosodás áramlatai, társadalmi és politikai hatásai

Források:

„Nikolausz Kopernikusz csillagász (1473-1543) felfedezése, mely szerint a Föld a Nap körül mozog, forradalmasítja az antik kor óta érvényes, a Földet a világegyetem középpontjának tekintő világképet. A kopernikuszi fordulatig az alexandriai Ptolemaiosz természettudós által a II. század második felében létrehozott világképet fogadták el. Eszerint a világegyetem középpontjában a Föld áll, a Nap, a Hold és a többi égitest pedig körülötte kering. Kopernikusz felismerte, hogy a Föld ugyanúgy, mint a többi bolygó, a Nap körül kering. [...] Johannes Kepler (1571-1630) leírta és matematikailag is megmagyarázta a bolygók elliptikus pályáját.

Galileo Galilei (1564-1642) további csillagászati felfedezéseket tett az általa tervezett távcsővel: a Hold felszínéről, a Tejútról, a Jupiter holdjairól és a Nap tengely körüli forgásáról.”

febr. 9-21:52

febr. 9-21:55

Newtoni mechanika (szabadesés, ütközés, gravitáció) = modern fizika

„Minthogy a régiek a mechanikát igen nagyra becsülték a természet dolgainak vizsgálásában de az újabbak is - mellőzve a dolgok állagi formáját és a titokzatos jelenségeket - matematika törvényekre kezdik visszavezetni a természet jelenségeit, úgy láttam jónak, ha ebben az értekezésben a matematikát tárgyalom annyiban, amennyiben az a filozófiával összefügg [...] Ugyanis a filozófiának abban rejlik minden nehézsége, hogy a mozgások jelenségeiből kiindulva kell a természet erőit vizsgálnunk, majd pedig ezekből az erőkből kell bizonyítanunk a többi jelenséget.

(Isaac Newton: a Principia előszava) Természetes állapot

„mindenki harca mindenki ellen”, mert „ember embernek farkasa”

(Thomas Hobbes)

Természetjog - szerződéselmélet

„Az ember - mint kimutattam - teljesen egyenlőnek és szabadnak született. Megvan a joga, hogy békésen, zavartalanul éljen azon jogokkal, melyeket a természeti törvény neki nyújt. A természet nemcsak hogy arra ad jogot, hogy megvédje javait: azaz életét, szabad-ságát és vagyonát a mások jogtalansága és merénylete ellen, hanem arra is, hogy ítéljen, és meg is büntethesse azokat, kik a természeti törvényt megsértik [...] az államban a polgárok meg vannak fosztva természeti jogaiktól. E jog az államra van átruházva, mellyel ez a szükséghez képest intézkedik [...] a korlátlan uralom, melyet némelyek úgy szeretnek feltüntetni, mint az egyetlen lehetséges kormányformát, valójában összeférhetetlen a polgári társadalommal és általában nem polgári kormányforma.”

(John Locke: Két értekezés a polgári kormányzatról)

febr. 9-22:00

Hatalommegosztás elve

„Minden államban háromféle hatalom van: a törvényhozó hatalom, a nemzetközi jog alá tartozó dolgokra vonatkozó végrehajtó hatalom, végül az a végrehajtó hatalom, amely a polgári jog alá tartozó dolgokra vonatkozik. [...] Ha a törvényhozó hatalom a végrehajtó hatalommal ugyanabban a személyben vagy ugyanabban a hatósági testületben egyesül, nincsen szabadság, mivel attól lehet tartani, hogy az ilyen uralkodó vagy az ilyen testület zsarnoki törvényeket fog hozni, és azokat zsarnoki módon fogja végrehajtani. Akkor sincsen szabadság, ha a bírói hatalom nincsen elválasztva a törvényhozó valamint a végrehajtó hatalomtól. Ha a bírói hatalom a törvényhozó hatalomhoz kapcsolódna, az állampolgárok élete és vagyona fölötti hatalom önkényes lenne, mert a bíró törvényhozó is volna. Ha a bírói hatalom a végrehajtó hatalomhoz lenne kapcsolva, a bírónak elnyomó hatalma lenne [...] az a helyes, ha minden fontosabb helyen lakosok maguk választanak maguk számára képviselőket [...] Nem szükséges, hogy a képviselők, akik választóiktól általános utasításokat kaptak, minden egyes ügyre nézve külön utasítást kapjanak [...] minden állampolgárt meg kell, hogy illessen az a jog, hogy szavazhasson a képviselőválasztáson. A törvényhozó hatalmat mind a nemesek testülete, mind a nép által választott képviselők testületére kell bízni, melyek külön kell, hogy ülésezzenek és tanácskozzanak.” (Montesquieu: A törvények szelleméről -1748)

febr. 9-22:00

Társadalmi szerződés (alkotmány) - közakarát (népfelség elve)

„Ez a közös szabadság az ember természetének következménye. Az első törvény: gondoskodni önmaga fenntartásáról, legfőbb gondja saját maga felé irányul [...] az erőszak nem szülhet jogot, éshogy csak a törvényes hatalomnak vagyunk kötelesek engedelmessé válni. [...] Ha ... mindent elhagyunk a társadalmi szerződésből, ami nem tartozik a lényeghez, ez a következő szavakban foglalható össze: mindegyikünk alárendeli személyét és minden képességét a közakarát legfőbb hatóságának: és minden egyes tagot testületileg az összesség elválaszthatatlan részeként fogadunk be. [...] a társadalmi szerződés olyan egyenlőséget állapít meg a honpolgárok között, amelyben mindnyájan azonos feltételek mellett vállalnak kötelezettséget, és valamennyien azonos jogoknak örvendenek.”

(Jean-Jacques Rousseau: A társadalmi szerződésről - 1762)

„Minden ember természeténél fogva szabad... és veleszületett jogokkal rendelkezik, nevezetesen az élethez és a szabadsághoz való joggal, valamint azzal a lehetőséggel, hogy tulajdont szerezzen és megtartsa, boldogságra és biztonságra törekedjen és azt elérje.”

(Függetlenségi Nyilatkozat ~ 1776)

„A felvilágosodás az ember kilábalása a maga okozta kiskorúságból. A kiskorúság az arra való képtelenség, hogy valaki mások vezetése nélkül gondolkodjék. Magunk okozta ez a kiskorúság, ha oka nem értelmünk fogyatékoságában, hanem az abbeli elhatározás és bátorság hiányában van, hogy mások vezetése nélkül éljünk vele. Sapere aude! Merj a magad értelmére támaszkodni! - ez tehát a felvilágosodás jelmondata.” (Kant: Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás - 1784)

A felvilágosodás alapfogalmai - idézetek

Enciklopédia - „az emberi szellem erőfeszítéseinek általános képét adja minden műfajban és minden században”

Világosság - tudás, intelligencia, szellemi képesség

Racionalizmus - „Cogito, ergo sum” (Descartes)

Rejtőzködő Isten - „Isten megteremtette a világot, majd magára hagyta” (Pascal) Egyházellenesség - „Tiporjátok el a gyalázatost...” (Voltaire)

febr. 9-22:03